

10. Golovach M. J., Golovach M. M. Genofond konej Prykarpattja // *Visnyk agrarnoi nauky* – 2007. – №8. – S.41–43.
11. Central'nyj derzhavnyj istorychnyj arhiv u L'vovi (dali – CDIAL). – F.146. – Op.70. – Spr.820.
12. Tam samo. – Spr.823.
13. Bordzoł A., Jackowski M. Struktura genealogiczna populacji koni huculskich w bieszczadzkiem parku narodowym // *Roczniki bieszczadzkie*. – Ustrzyki Dolne, 2008. – R.16. – S.389–408.
14. Pasternak M. Charakterystyka umaszczenia koni rasy huculskiej z uwzględnieniem aspektów genetycznych // *Wiadomości Zootechniczne*. – Kraków, 2013. – R. LI, 4. – S.96–105.
15. CDIAL. – F.146. – Op.70. – Spr.819.

Romanenko G. V., *Candidate of Juridical Sciences*
(Ukraine, Kyiv), GennadyRomanenkoPR@gmail.com

Preservation and popularization of the Hutsul horse breed in Galicia in the last third of the 19th and early 20th centuries

The article deals with the problems of conservation and popularization of the Hutsul horse breeding in Galicia in the last third of the 19th and early 20th centuries. During this period, the livestock of the horses significantly decreased and the breed degraded due to mixing with other races. In order to stop the negative processes, the local authorities, with the support of enthusiasts of the Hutsul horse breeding, started organizing exhibitions where Hutsul horses competed for the money awards. Until the beginning of the First World War, a network of stud farms appeared in the Carpathians. Each of these farms had a stallion of Hutsul breed, and peasants could obtain grants for breeding and keeping horses for the needs of the army. In general, the taken actions were not sufficient to reverse the trend towards a decrease in the population of Hutsul horses in the Carpathian region, but the very experience of maintaining the breed and encouraging its breeding is an interesting subject for studying and comparing with modern practices in this area.

Keywords: horse breeding history, Hutsul horse.

* * *

УДК 930(477):929 Грушевський «1894»

Романцова Н. І.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії та соціології,
Маріупольський державний університет
(Україна, Маріуполь), romantsov_v@ukr.net

ІНАВГУРАЦІЙНА ЛЕКЦІЯ М. ГРУШЕВСЬКОГО У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ. ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

На історіографічній основі аналізується інавгураційна лекція Михайла Сергійовича при його вступі на посаду ординарного професора кафедри загальної історії Львівського університету. Висвітлюється історіографічний аспект питання про методологічні підходи молодого вченого до вивчення історії України, які знайшли відображення в його наступних наукових працях. Для досягнення поставленої мети застосовані методи історіографічного аналізу праць українських грушевськознавців. Аналіз праць українських істориків кінця XIX – початку XXI ст. О. Барвінського, І. Верби, Л. Винара, В. Герасимчука, Я. Дашкевича, І. Крип'якевича, С. Плохія, О. Прицака, В. Тельвака та ін. дає можливість більш комплексного вивчення питання щодо формування наукової концепції М. Грушевського, впливу вченого на розвиток історичної науки в Україні.

Ключові слова: М. Грушевський, інавгураційна лекція, Львівський університет, грушевськознавство, історіографічний аналіз, методологічні підходи, народницька концепція.

Початок львівського періоду наукової діяльності М. Грушевського пов'язаний з його інавгураційною лекцією при вступі на посаду ординарного професора другої звичайної кафедри загальної історії Львівського університету. Це питання отримало досить широке висвітлення в українській історіографії. Науковий інтерес історіографів–грушевськознавців зауважив важливість вступного викладу Михайла Сергійовича для визначення

напряму його подальшої наукової діяльності й розвитку історичної науки в Україні загалом. Означена проблема надає можливість більш чітко осягнути не тільки ті наукові завдання, які постали перед молодим вченим, а й методологічні засоби їх послідовної реалізації.

Історіографічний аспект питання щодо аналізу інавгураційної лекції Михайла Сергійовича у Львівському університеті незначною мірою знайшов відображення в працях українських історіографів. Л. Винар, аналізуючи задекларовану у вступному викладі молодого професора думку про світоглядні засади українського народництва зауважив, що з точки зору О. Оглоблина саме вони були «червоною ниткою» яка проходила через усю науково–громадську діяльність М. Грушевського» [3, с. 12].

Р. Новацький та В. Тельвак, аналізуючи вступний виклад М. Грушевського у Львівському університеті, звернули увагу на позитивні оцінки цієї лекції висловлені М. Мочульським та А. Левицьким [18, с. 123, 124]. Розширив позитивні історіографічні оцінки інавгураційної лекції Михайла Сергійовича В. Тельвак у своїй авторській монографії [15, с. 42, 43], а також у біографічному нарисі, виданому спільно з Р. Пирогом [12, с. 102–104]. Загалом історіографічний аспект вивчення зазначеної теми залишився недослідженим.

Метою статті є аналіз стану висвітлення в українській історіографії питань щодо інавгураційної лекції М. Грушевського перед студентами Львівського університету.

12 жовтня (за Григоріанським календарем) 1894 р. після приїзду до Львова М. Грушевський, призначений професором кафедри загальної історії Львівського університету, прочитав свою інавгураційну лекцію. Цей вступний виклад Михайла Сергійовича був присвячений питанням історії давньої Русі, загальні моменти якої молодий вчений чітко сформулював, спираючись на ґрунтовне знання писемних джерел і певне знайомство з археологічними матеріалами [8, с. 65, 66]. Новопризначений професор простежив витоки Русі, віддаючи перевагу автохтонній теорії, розглянув галузі господарського розвитку, торговельні та культурні зв'язки «давньої держави руської» з зарубіжними країнами, їх вплив на Русь, відзначаючи її «дуже вигідне становище» [8, с. 66, 67]. На основі цього аналізу М. Грушевський зробив висновок, що «під впливом тих ріжних культур на основі слов'янській вироблялася оригінальна і багата, зазначена характерними, своєрідними ознаками культура княжого періоду» [8, с. 67]. При тому Михайло Сергійович висловив скептицизм щодо думки про те, що «просвіта в Давній Русі стояла не нижче, а може й вище, як в Європі Західній» [8, с. 68].

Велику увагу професор приділив питанням державного та громадського устрою княжої Русі, зазначивши, що «лад державний складається з двох головних чинників: князя з дружиною – і громади». Вчений характеризував місце «верхніх верств» та народу («громадських мас») у суспільному розвитку княжої Русі і вважав, що громадський та політичний устрій краю допомагає зрозуміти «дійсне становище громадське й духове минулих часів» [8, с. 68, 69]. Розглянувши внутрішнє становище княжої Русі XI – XII ст., М. Грушевський зазначив, що воно не відзначалося міцністю, стабільністю. За словами вченого, «вся та

культура, той лад державно–громадський стояв дуже хистко». На думку професора, це було обумовлено тим, що «князівсько–дружинний устрій» не проник глибоко в народну масу, «не перейняв її цілою системою, як феодалізм західний». З цього виникла криза, що охопила Русь і завершилася татарським погромом [8, с. 71, 72].

У свою інавгураційну лекцію М. Грушевський органічно вплив теоретичні положення, які містили методологічні підходи, які були сприйняті молодим істориком для своєї наукової діяльності. Вчений вказав на наступність української історії, в якій «тісно й нерозривно сполучені між собою всі періоди історії Русі». Науковець також визначив «змагання народні» як головну ідею, яка «переходить через увесь той ряд віків, в так одмінних політичних і культурних обставинах» і констатував, що народна маса зв'язує періоди «в одну цілість, і єсть, і повинний бути альфою і омегою історичної розвідки». Продовжуючи свою думку, вчений зазначив, що народ «з своїми ідеалами й змаганнями, з своєю боротьбою, поспіхом і помилками – єсть єдиний герой історії. Зрозуміти його стан економічний, культурний, духовий, його пригоди, його бажання й ідеали – єсть мета нашої історії» [8, с. 73]. Цими словами Михайло Сергійович виразно демонстрував свої народницькі погляди початкового періоду наукової діяльності.

Щодо методологічної складової М. Грушевський зауважив, що в своїй науковій діяльності він «витвердив принцип завше шукати і ніколи не задовольнятися, не сподіватись, що посів цілком усю істину, так що всякий інший погляд, інша вихідна точка в тій справі неможлива, абсурдна». Продовжуючи, Михайло Сергійович стверджував, що «наука – се непереставний скептицизм» і відкидав у науці догматизм [8, с. 74].

Вступна лекція М. Грушевського була опублікована у кількох номерах львівської газети «Діло» [6]. В номері за 13 жовтня було зазначено, що цей виклад було вислухано з великою увагою, що доповідач «зробив на всіх дуже добре вражіння» [9]. Високу оцінку вступній лекції М. Грушевського дав часопис «Правда» [14].

На ці коментарі спирався О. Барвінський, характеризує вступну лекцію молодого історика з Києва, вказавши, що це був «науковий оклик нашого талановитого професора М. Грушевського». За словами поважного галицького діяча, молодий вчений закликав «дбати передовсім про об'єктивну правду історичну, ... нікому на слово не вірити, але самому слідити на підставі доступних і знаних матеріалів за історичною правдою і показувати її світови» [1, с. 7–18].

В. Герасимчук та І. Крип'якевич вказали на великий інтерес, який викликала вступна лекція М. Грушевського, прочитана українською мовою у Львівському університеті за присутності великого числа студентів, викладачів, львівської громади, деяких польських професорів [7, с. 7; 11, с. 458, 459]. В. Герасимчук зазначав, що у своєму вступному викладі Михайло Сергійович запропонував широкий план наукової діяльності [7, с. 7].

Радянські історики взагалі ігнорували питання про інавгураційну лекцію М. Грушевського, адже його наукова діяльність або замовчувалась, або фальсифікувалися. Серед перших у другій половині ХХ ст. розглянули цей аспект представники української

діаспорної науки. Л. Винар, проаналізувавши його, зазначив, що у цьому викладі молодий професор «ясно висвітлив свої методологічні засади» [4, с. 16]. Процитувавши фрагмент інавгураційної лекції Михайла Сергійовича, в якому були зазначені його концептуальні підходи в науковій діяльності, засновник грушевськознавства вказав, що «цих методологічних постулатів дотримувався Грушевський в усі періоди своєї творчості, наголошуючи на ролі історичного синтезу, аналізу і критики джерел, відкидаючи будь–який догматичний підхід в історичних дослідженнях» [4, с. 17].

За словами Л. Винара, в цій лекції Михайла Сергійовича було висловлено «погляд на народ як історичну категорію або одиницю наукового досліджу» [5, с. 499]. Це було «історіографічне народницьке кредо», яке 28–річний вчений успадкував від «керівника його наукової праці В. Антоновича». Але з часом, концепція М. Грушевського еволюціонувала [5, с. 498, 499].

О. Прицак, проаналізувавши вступний виклад М. Грушевського у Львівському університеті, виділив серед його концептуальних положень наступність української історії, народницькі погляди, необхідність зрозуміти економічний, культурний, духовний стан народу, інтерес до державного устрою, який впливає на стан народу та підпадає під вплив громади, відзначив культуру вищих верств, на яку мала вплив загальнонародна культура [15, с. 16–17].

І. Верба, розглядаючи питання щодо вступної лекції М. Грушевського, зауважив, що той в інавгураційному викладі намагався «розтопити лід до себе» і серйозно готував декілька днів свій виступ, присвячений княжій добі в історії України–Руси, «з якої вважався знавцем». Сучасний вчений зазначає, що виступаючий «був в бадьорому настрої, хоча і нервував», але на думку автора молодий історик, незважаючи на те, що добре знався в темі, через хвилювання докладав «мляво та сухо, відчувався академічний стиль промовця». Однак автор біографічного нариса зауважує, що «все ж виклад професора про органічний зв'язок всіх періодів національної історії і етнічну спільність українських земель за провідної ролі народних мас в українському історичному процесі сподобався присутнім» [17, с. 48]. Захоплення аудиторії викликали тези молодого вченого про необхідність скептицизму в науці. За словами І. Верби, «лід недовіри був розтоплений. Всі перебували під магічним враженням від лектора та його реферату» [17, с. 49].

Я. Калакура звернув увагу на важливий методологічний принцип «тяглості» української історії, який був висловлений у вступному викладі М. Грушевського, а також вказав на його народницьку концепцію. Підсумовуючи значення вступного викладу Михайла Сергійовича, сучасний історіограф прийшов до висновку, що «молодий вчений впритул підійшов до розуміння методологічного значення історичного синтезу для створення фундаментальної історії України» [12, с. 25].

В. Ващенко розглядає методологічні положення, висловлені у вступному викладі М. Грушевського 1894 р., аналізуючи його формування як політика, звернувши увагу на слова Михайла Сергійовича про пройдену ним «філологічну школу» стверджений принцип «nemini credere». У процесі формування політичних поглядів

він пройшов шлях від «філології» до «історії» (лекція 1894 р.) й від «історії» до «політики» [2, с. 234].

Р. Новацький та В. Тельвак, з'ясовуючи значення вступної лекції М. Грушевського у контексті розвитку української історичної науки у Галичині, зауважили, що для української громадськості це була не просто інавгураційна лекція молодого професора, вона стала «видатною подією, що маніфестувала появу в курсі університетських дисциплін нового предмету – історії України». Автори українсько-польського нарису внаслідок вивчення цього аспекту в житті М. Грушевського визначили, що інавгураційна лекція для молодого історика послужила «зручною нагодою познайомитися з університетськими професорами та адміністрацією», він був представлений ректору університету К. Войцеховському, професорам І. Шараневичу, А. Каліні спілкуючись з усіма українською мовою [18, с. 123–124].

Серед сучасних українських істориків значний науковий інтерес становлять думки, висловлені з досліджуваного питання С. Плохійем. Аналізуючи наукову діяльність М. Грушевського, він звернув увагу на те, що інавгураційна лекція молодого професора у Львівському університеті містила сюрприз для деякого з його українських прихильників, оскільки вона спиралася на подібні лекції М. Костомарова в Петербурзькому університеті та В. Антоновича в Київському університеті і була підготовлена «у найкращих традиціях українського народництва», а історія «постала як історія народних мас проти своїх правителів». Ця «концепція історії Руси яко боротьби народних мас проти своїх правителів», на думку С. Плохія, була критично сприйнята консервативно налаштованими представниками української спільноти [13, с. 54].

Таким чином, історіографічний аналіз досліджуваної проблеми надав можливість визначити ті важливі аспекти, задекларовані М. Грушевським в інавгураційній лекції перед галицьким загалом, які викликали науковий інтерес істориків. Вже сучасники та учні Михайла Сергійовича (О. Барвінський, В. Герасимчук, І. Крип'якевич) дали високо оцінили його вступний виклад, тому що він став значною подією в науковому житті українських галицьких істориків. Інавгураційна лекція була зустрінена науковими українськими та польськими колами з зацікавленням. Сучасники відгукнулися на цю подію, зазначивши, що лекція була подана українською мовою, а ця обставина була вкрай важливою для тогочасного Львова.

Представники української діаспорної історіографії (Л. Винар, О. Прицак), які дослідили основні компоненти інавгураційного виступу молодого професора, звернули увагу на методологічні аспекти, висловлені ним про наступність усіх періодів української історії, про декларування в лекції світоглядних засад українського народництва та методів історичного дослідження. Здобутком діаспорних дослідників стала систематизація концептуальних поглядів Михайла Сергійовича, висловлених в інавгураційній лекції.

Сучасні українські вчені (В. Ващенко, І. Верба, Я. Калакура, С. Плохій, В. Тельвак), розуміючи важливість інавгураційної лекції М. Грушевського для подальшої його наукової діяльності та розвитку історичної науки в Україні загалом, ґрунтовно

аналізували це питання. Аналіз вступної лекції Михайла Сергійовича виявив значення історичного синтезу для створення фундаментальної історії України. Українські історики засвідчили приналежність М. Грушевського до народницького напрямку в українській історіографії. Сучасні грушевськознавці розглянули підготовчий етап розробки його першої лекції, звернули увагу на політичні умови, які впливали на початок львівського періоду наукової діяльності Михайла Сергійовича, відзначили, що інавгураційний виступ мав важливе значення для адаптації М. Грушевського в Галичині.

Загалом зазначена проблема потребує подальшого комплексного дослідження в контексті вивчення початку Львівського періоду наукової діяльності М. Грушевського.

Список використаних джерел

1. Барвінський О. Заснованє катедри історії України в Львівському університеті / О. Барвінський. – Львів, 1925. – 18 с.
2. Ващенко В. В. Україна як проєкт метафізики: М. Грушевський та конструювання української політичної ідентичності / В. В. Ващенко // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К.; Хмельницький: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Подільський осередок, 2009. – Т.17. – С.233–243.
3. Винар Л. Галицька доба життя Михайла Грушевського. 1894–1914 / Л. Винар // Український історик. – 1967. – Ч.1–2. – С.5–22.
4. Винар Л. Михайло Грушевський – історик України // Михайло Грушевський Збірник наукових праць і матеріалів Міжнародної ювілейної конференції, присвяченої 125-й річниці від дня народження Михайла Грушевського. – Львів: «НТШ», 1994. – С.13–31.
5. Винар Л. Михайло Грушевський і державницький напрям української історіографії // Козацька Україна: Вибрані праці. – Київ – Львів – Нью-Йорк – Париж, 2003. – С.498–515.
6. Вступний виклад проф. М. Грушевського з давньої історії Руси. Проголошений у Львівському університеті 30 вересня с. р. // Діло. – Львів. – 1894. – 11 (23) жовтня; 12 (24) жовтня; 13 (25) жовтня; 2 (14) листопад.
7. Герасимчук В. Михайло Грушевський як історіограф України / В. Герасимчук // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Львів. – 1922. – Т. СXXXIII. – С.1–26.
8. Грушевський М. С. Вступний виклад з давньої історії Руси // Твори: У 50 т. / Редкол.: П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2002. – С.65–74.
9. Діло. – Львів. – 1894. – 13 (25) жовтня
10. Калакура Я. Синтез української історії у працях М. Грушевського // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, – 2007. – Вип.91. – С.24–27.
11. Крип'якевич І. Михайло Грушевський. Життя й діяльність / І. Крип'якевич // Великий українець: Матеріали з життя та діяльності М. С. Грушевського / Упоряд., підгот. Текстів та фотоматеріалів, комент., приміт. А. П. Демиденка. – К.: Веселка, 1992. – С.448–483.
12. Пиріг Р. Михайло Грушевський: біографічний нарис / Р. Я. Пиріг, В. В. Тельвак. – Київ: Либідь, 2017. – 576 с.
13. Плохій С. Великий переділ. Незвичайна історія Михайла Грушевського / С. Плохій. – К.: Критика, 2011. – 599 с.
14. Правда. – 1894. – Ч.Х. – С.711.
15. Прицак О. Історіософія Михайла Грушевського / О. Прицак // Грушевський М. Історія України–Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін.). – К.: Наукова думка, 1991. – Т.1. – С. XL–LXXXIII.
16. Тельвак В. Творча спадщина Михайла Грушевського в оцінках сучасників (кінець XIX – 30-ті роки XX століття) / В. Тельвак. – Київ – Дрогобич: Вимір, 2008. – 494 с.
17. Шаповал Ю. Михайло Грушевський / Ю. Шаповал, І. Верба. – К.: Альтернативи, 2005. – 352 с.
18. Nowaski R., Telwak W. Михайло Грушевський на тлі доби. – Перша частина / R. Nowaski, W. Telwak. – Дрогобич – Opole, 2008. – 378 с.

References

1. Barvins'kyj O. Zasnovanje katedry istorii' Ukrainy v L'viv-s'komu universyteti / O. Barvins'kyj. – L'viv, 1925. – 18 s.
2. Vashhenko V. V. Ukrain'na jak proekt metafizyky: M. Grushevs'kyj ta konstruivannja ukrai'ns'koi' politychnoi' identychnosti / V. V. Vashhenko // Naukovi zapysky. Zbirnyk prac' molodyh vchenyh ta aspirantiv. – K.; Hmel'nyč'kyj: Instytut ukrai'ns'koi' arheografii' ta dzhereloznavstva im. M. S. Grushevs'kogo, Podil's'kyj osередok, 2009. – T.17. – S.233–243.
3. Vynar L. Galyc'ka doba zhyttja Myhajla Grushevs'kogo. 1894–1914) / L. Vynar // Ukrain'ns'kyj istoryk. – 1967. – Ch.1–2. – S.5–22.
4. Vynar L. Myhajlo Grushevs'kyj – istoryk Ukrainy // Myhajlo Grushevs'kyj Zbirnyk naukovyh prac' i materialiv Mizhnarodnoi' juvilejnoi' konferencii, prysvjachenoj' 125-j richnyci vid dnja narodzhennja Myhajla Grushevs'kogo. – L'viv: «NTSh», 1994. – S.13–31.
5. Vynar L. Myhajlo Grushevs'kyj i derzhavnyč'kyj naprijam ukrai'ns'koi' istoriografii' // Kozac'ka Ukrain'na: Vybrani pracj. – Kyi'v – L'viv – N'ju-Jork – Paryzh, 2003. – S.498–515.
6. Vstupnyj vyklad prof. M. Grushevs'kogo z davn'oi' istorii' Rusi. Progoloshenyj u L'viv's'komu universyteti 30 veresnja s. r. // Dilo. – L'viv. – 1894. – 11 (23) zhovtnja; 12 (24) zhovtnja; 13 (25) zhovtnja; 2 (14) lystopad.
7. Gerasymchuk V. Myhajlo Grushevs'kyj jak istoriograf Ukrainy / V. Gerasymchuk // Zapysky naukovogo tovarystva imeni Shevchenka. – L'viv. – 1922. – T. XXXIII. – S.1–26.
8. Grushevs'kyj M. S. Vstupnyj vyklad z davn'oi' istorii' Rusy // Tvory: U 50 t. / Redkol.: P. Sohan', Ja. Dashkevych, I. Gyrych ta in.; Golov. red. P. Sohan'. – L'viv: Svit, 2002. – S.65–74.
9. Dilo. – L'viv. – 1894. – 13 (25) zhovtnja
10. Kalakura Ja. Syntez ukrai'ns'koi' istorii' u pracjah M. Grushevs'kogo // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, – 2007. – Vyp.91. – S.24–27.
11. Kryp'jakevych I. Myhajlo Grushevs'kyj. Zhyttja j dijāl'nist' / I. Kryp'jakevych // Velykyj ukrai'neč': Materialy z zhyttja ta dijāl'nosti M. S. Grushevs'kogo / Uporjad., pidgot. Tekstiv ta fotomaterialiv, koment., prymit. A. P. Demydenka. – K.: Veselka, 1992. – S.448–483.
12. Pyryg R. Myhajlo Grushevs'kyj: biografichnyj narys / R. Ja. Pyryg, V. V. Tel'vak. – Kyi'v: Lybid', 2017. – 576 s.
13. Plohij S. Velykyj peredil. Nezvyčajna istorija Myhajla Grushevs'kogo / S. Plohij. – K.: Krytyka, 2011. – 599 s.
14. Pravda. – 1894. – Ch.X. – S.711.
15. Pricak O. Istoriosofija Myhajla Grushevs'kogo / O. Pricak // Grushevs'kyj M. Istorija Ukrainy–Rusy: V 11 t. 12 kn. (Redkol.: P. S. Sohan' (golova) ta in.). – K.: Naukova dumka, 1991. – T.1. – S. XL–LXXIII.
16. Tel'vak V. Tvorchja spadshhyna Myhajla Grushevs'kogo v ocinkah suchasnykiv (kineč' XIX – 30-ti roky XX stolittja) / V. Tel'vak. – Kyi'v – Drogobych: Vymir, 2008. – 494 s.
17. Shapoval Ju. Myhajlo Grushevs'kyj / Ju. Shapoval, I. Verba. – K.: Al'ternatyvy, 2005. – 352 s.
18. Nowaski R., Telwak W. Myhajlo Grushevs'kyj na tli doby. – Persha chastyna / R. Nowaski, W. Telwak. – Drogobych – Opole, 2008. – 378 s.

Romantsova N. I., candidate of historical sciences, Associate Professor of Philosophy and Sociology Chair, Mariupol State University (Ukraine, Mariupol) romantsov_y@ukr.net

Inauguration lecture of M. Hrushevsky in the University of Lviv. Historiographic aspect of the issue

It analyses M. Hrushevsky's inauguration lecture on taking the post of the Full Professor of General History Chair of the University of Lviv on the historiographic basis. The article elucidates the historiographic aspect of the issue concerning the young scientist's methodological approaches to studying Ukrainian history that were reflected in his further scientific works. To achieve the set goal the author of the article used the methods of historiographic analysis of the works of Ukrainian researchers whose may concern is M. Hrushevsky's life and activity. The analysis of works of Ukrainian scientists of late XIX – early XXI cent. such as O. Barvinsky, I. Verba, L. Vynar, V. Herasymchuk, Y. Dashkevych, I. Krypyakevych, S. Plokhij, O. Pritsak, V. Telvak and others enables to examine the issue concerning the formation of M. Hrushevsky's scientific conception, methodological principles of his scientific work and his impact on the development of historical science in Ukraine.

Keywords: M. Hrushevsky, inauguration lecture, the University of Lviv, Hrushevskoznavstvo, historiographic analysis, methodological approaches, populist conception.

***

УДК 94(477)«19»

Дегтярьов С. І.,

доктор історичних наук, професор, доцент кафедри конституційного права, теорії та історії держави і права, Сумський державний університет (Україна, Суми), starsergo2014@gmail.com

Політика українізації уряду Української Держави (до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.)¹

Автор розкриває деякі аспекти політики українізації, що проводилася урядом гетьмана П. Скоропадського у 1918 р. Зокрема увага приділяється таким питанням, як організація курсів з українознавства та української мови для вчителів, чиновників державних установ, створення українознавчих кафедр у вищих навчальних закладах тощо.

В цілому спроби уряду П. Скоропадського українізувати усі галузі життя були важливою складовою національно-культурного відродження України в умовах революційних подій 1917–1921 рр. Спираючись на нормативні документи періоду Української Держави, автор робить висновки, що заходи у цьому напрямку, як самого уряду, так і гетьмана особисто, не завжди були послідовними, але вони були спрямовані на збереження української традиції у суспільстві.

Ключові слова: П. Скоропадський, Українська Держава, українізація, українознавство, державні службовці.

Українські національно-визвольні змагання 1917–1921 рр. є однією з важливих сторінок вітчизняної історії. У цей бурхливий період відбувалася запекла боротьба за українську державність, за право українського народу самостійно вирішувати свою долю. До цієї боротьби долучилася значна частина прогресивного українства, українських політичних партій і громадських організацій. У всіх них була єдина мета – створення української держави. Різнилися лише шляхи, якими ті чи інші сили намагалися досягти поставлених цілей. Це призводило до частих непорозумінь, політичних конфліктів усередині національно свідомого українства, робило справу національного та державного будівництва більш вразливою з боку зовнішніх ворожих сил (Тимчасового уряду, більшовиків, прибічників ідеї відновлення російської монархії та ін.), які заперечували право України на самовизначення і активно протистояли цьому процесу.

Події революції 1917–1921 рр. дуже широко висвітлені у різноманітних джерелах та літературі. Зокрема до нас дійшла значна кількість спогадів сучасників тих подій, які до того ж брали в них активну участь. Кожен автор давав власну оцінку іншим учасникам подій, політичним рішенням, що приймалися ними тощо. Такі оцінки були не завжди об'єктивними, часто політично заангажованими, спиралися на неперевірені факти або на особисті емоції автора. Тому, вивчаючи різні аспекти революції 1917–1921 рр., вкрай необхідно спиратися також на джерела різного походження, зокрема офіційного – нормативні акти, документи державних установ чи інших організацій, матеріали офіційної преси. Це дасть можливість дати об'єктивні оцінки діяльності політичних сил чи окремих учасників національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.

Чи не найбільш суперечливим в оціночному сенсі є гетьманування П. Скоропадського. З самого початку

¹ Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №15.01.10–01.15/17.3Ф «Історичний розвиток порубіжжя Північно–Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».